

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE ECCLESIA|| TRIVMPHANTE,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XIV. Soluuntur argumenta initio proposita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53909)

CAPVT XIV.

Soluuntur argumenta initio proposita.

Nunc aduersariorum argumenta breuiter dissoluamus. Ad PRIMVM. Si Calvinus per cultum religionis intelligit cultum patriæ, fatemur Sanctos nõ debere coli cultu religionis: sed negamus, præter cultum patriæ nullum esse alium cultum, nisi civilem. iam enim ostendimus quendam tertium cultum, qui etiam dicitur religionis, licet secundariò.

Ad SECVDVM, admitto duliæ cultum deberi Sanctis, & nego id esse absurdum. Ad PRIMAM probationem respondeo, colere sine patriâ non esse colere sine cultu, sed colere sine tali cultu. nam etiam B. Augustinus, qui tamen non erat ineptus, lib. 20. contra Faustum, c. 21. dicit, Sanctos colere & non patriâ.

Ad SECVDAM probationem dico, duliam nõ esse, plus quàm patriam. nam secundum profanos auctores idem significant: secundum autem Scripturæ & Ecclesiæ usum longè maior est patriâ, quàm dulia: patriâ enim nõ est quilibet cultus, sed cultus summæ seruitutis: dulia est cultus cuiuslibet seruitutis.

DICES; At non sumus serui Sanctorum, sed conserui, ergo dulia Sanctis non conuenit. Aliqui respondent, cultum Sanctorum non vocari duliam, id est, seruitutem, quia exhibetur eis à seruis; sed quia exhibetur ipsis, qui serui Dei sunt, sed isti timuerunt, vbi non erat timor.

Dicendum igitur, duliam significare quamlibet seruitutem, tam perfectam, quàm imperfectam: est autem perfecta seruitus eorum, qui id, quod sunt, alterius sunt, & operantur moti ab alio, tam efficienter, quàm finaliter, id est, operantur propter Dominum, & ab ipso Domino moti tanquam instrumenta ad operandum, vt Aristot. docet, lib. 1. Polit. cap. 3. Imperfecta seruitus est eorum, qui aliquid horum habent, non tamen omnia, id est, qui mouentur ab alio aliquo modo. vnde infans dicitur nihil differre à seruo, licet sit dominus, Galat. 4. quia mouetur ab alio effectiue: & contra, is qui regit, dicitur seruus eorum quos regit. 2. Cor. 4. *Nos autem serui*

Servos vestros per IESUM; quia mouetur ab alio finaliter. non ergo etiam si non sumus serui Sanctorum perfecte, sumus tamen imperfecte, quatenus illi nos mouent & iuuant ad bene operandum exemplo suo, & intercessione apud Deum. Hinc B. Paulinus natal. 1. 2. & 3. S. Felicis, passim vocat se famulum & seruum S. Felicis. & B. Gregorius lib. 3. Dialogor. cap. 24. non timuit dicere B. Petro, grata esse seruientium sibi obsequia.

Ad confirmationem ex Valla & Beza, fateor secundum usum profanorum scriptorum idem esse dulum & latiam, tamen secundum usum Scripturae, latia ferè nunquam accipitur pro cultu, qui exhibetur creaturae: secundum usum autem Ecclesiae, nunquam omnino. Et sicut licuit antiquae Ecclesiae contra veteres haereticos noua vocabula inuenire, ut *ὁμοῖσι*, &c. cur non licuit etiam Ecclesiae posteriori contra haereticos posteriores noua aliqua vocabula inuenire, aut certè iisdem in alia significatione vri?

Ad illud Augustini de dulia & latia respectu Dei, respondeo, eum locum esse pro nobis; nam ex eo, quod Augustinus ait, latiam dari Deo, ut Deus est, dulum eidem, ut Dominus est: colligitur latiam non posse communicari creaturae, quia vnus tantum est Deus: at dulum posse communicari, quia multi sunt verè & proprie domini. quamquam interim fate-mur, dulum, qua colitur Deus, esse dulum per excellètiã, & specie distingui ab ea, qua coluntur Sancti.

Ad TERTIUM argumentum; ad PRIMVM locum Deut. 6. dico, eum locum debere sic intelligi: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias*, ea seruitute, quae Deo soli conuenit. nam in Graeco est *λατρεύσεις*. vnde Augustinus quaest. 61. in Genes. annotauit, ideo non esse dictum, solum Deum adorabis, & illi soli seruias: sed, *Deum adorabis, & illi soli seruias*; quia adoratio conuenit etiam creaturis, non autem seruitus latiae, quae hic nominatur. Sed praeterea quamuis esset scriptum, illi soli *δουλεύσεις*, eodem modo exponi deberet; nimirum, illi soli seruias certo quodam genere seruitutis, non autem absolutè, illi soli seruias. Siquidem in textu Hebraico est *אָבָדָה*. & tamen inuenimus, non obstante hoc praecipio, dictum Iacobo ab Isaac Gen. 27. *Seruiant tibi populi, & adoren-*

rent

rent te filij matris tuae. vbi sunt illa verba, *עַבְדְּךָ* & *וְהַתְּהַוֶּה*
 Præterea sicut hîc legimus: *Illi soli seruias*, ita legimus i. Tim.
 6. *Qui solus habet immortalitatem*; & tamē scimus, Angelos
 & animas esse etiam immortales suo quodam modo.

Ad illud i. Tim. 1. *Soli Deo honor & gloria*; respōdeo simi-
 liter intelligendum de certo honore & gloria. nam Roma
 lego: *Gloria & honor omni operanti bonum*. Denique archius
 dictum est Isa. 44. *Ego primus, & ego nouissimus, & absq; me
 non est Deus*; & tamen legimus in Psal. 81. *Ego dixi, Dîs qm.*
 nec tamen illud primum est falsum, sed sano modo intelli-
 gendum est.

Ad illud Matthæi 4. dico, Diabolum postulasse à Christo
προσκύνησιν, in signum latriæ, & proinde postulasse latri-
 ac propterea à Domino illi fuisse responsum: *Dominum De-
 um tuum adorabis, & illi soli seruias*.

Ad illud Gal. 4. *Is qui natura non sunt Dî*, ἐδουλεύσατε
 respondeo, verbum δουλεύειν, esse commune seruituti Dei &
 creaturarum, & proinde exponi debere pro loci exigentia.
 hîc autem sumitur pro cultu solius Dei. id enim circumstan-
 tiæ loci necessariò postulant.

Ad QUARTVM argumentum; ad PRIMVM exemplum
 dico, Aman voluisse adorari vt Deû; id enim ex verbis Mar-
 dochæi colligitur.

Ad SECVDVM de Cornelio dico cum S. Hieronymo
 bro contra Vigilantium, Cornelium aliquid diuinum in Pe-
 tro inesse putauisse, & ideo iure correctum. vel cum Chryso-
 stomo in hunc locum Actorum, Cornelium piè Petrum re-
 neratum, sed Petrum ex modestia cum honorem, quia alio-
 qui sibi debebatur, recusasse.

Ad TERTIVM, quid mirum, si Paulus noluit sibi sacrificari
 id enim suprâ diximus, esse actum externum, soli Deo de-
 bitum.

Ad QUARTVM dico, esse pro nobis; nam vel Ioânes pe-
 trauit cum, qui sibi apparuerat, esse Deum, aut Angelum:
 Deum, meritò reprehensus est: si Angelum, & tamen adora-
 uit, cur nos reprehendimur, qui facimus quod Ioannes fe-
 cit? num melius Ioanne norunt Calvinistæ, sintné Angelus
 adorandus?

At cur, inquit, reprehensus est? PRIMo, quia fortè Angelus sic apparuit, vt potuerit existimari Christus. dixerat enim cap. I. *Ego sum primus & nouissimus, & fui mortuus, & ecce sum viuens, &c.* Itaque poterat existimari Christus, cuius personam gerebat, nisi ipse explicuisset, se non esse Christum, & idè corrigendus fuit adorator non propter errorem adorationis, sed propter errorem personæ. ita respondet Augustinus quæst. 61. in Genes.

SECUNDO dico, Ioannem rectè voluisse Angelo cultum debitum exhibere, sicut meminerat fecisse Abraham & Loth, atque alios maiores suos: tamen Angelum prohibuisse ob reuerentiam humanitatis Christi. nam ante Christi aduentum Angeli se ab hominibus adorari patiebantur: at postquam Deus homo factus est, & omnes Angeli hominem in Christo adorare cœperunt, noluerunt ipsi ab hominibus adorari, & præcipuè ab Apostolis, aliisque summis viris. ita Beda, Anselmus, Richardus & Rupertus in cap. 19. Apocal. & scholia Græca in cap. 22. & ante hos auctores S. Gregorius lib. 27. moral. cap. II. & homil. 8. in Euangel. nec tamen sequitur, nos malè facere, si Angelos adoremus, nam & nos rectè illos adoramus, & ipsi rectè adorari recusant. Itaque Ioannes ipse cum cap. 19. semel audiuisset: *Vide ne feceris, &c.* tamen cap. 22. iterum voluit eundem Angelum adorare; intelligebat enim, & se rectè facere adorando, & Angelum rectè facere recusando; nec enim suspicari licet Ioannem aut obliuiosum, aut indocilem fuisse.

Ad VLTIMVM ex Patribus, dico eos loqui contra errores Gentilium, qui ex hominibus sceleratis veros Deos faciebant, eisque sacrificia offerebant. nam quòd alioqui sancti Angeli & homines debito cultu prosequendi sint, sexcentis in locis iidem Patres affirmant, quorum locorum iam aliqua supra retulimus.

GGGggg

CAPVT